

השבוע, אחרי התפילה, מצא אותי חבר שסיפר בהתרגשות: "בני עולה לשיבה גדולה!" ושאלני: "איזו מתנה אני יכול לתת לו? משהו שיוסיף משמעות עמוקה והתקדמות עצומה במשך שנותיו בשיבה הגדולה?"

הצעתי לו: תקנה לו ספר חידושי תורה - עם דפים ריקים.

לא למטרת כתיבת חידושי תורה, שזה מובן מאליו, שכבר בוודאי קנה לעצמו. אלא למטרה אחרת לגמרי, שיהיה 'חוברת אישית' שלו, שתלווה אותו במשך כל שנות הישיבה.

הרעיון פשוט: שכל שבוע, הוא יכתוב חמישה דברים חדשים שלמד לא דווקא חידושי תורה - אלא דברים מהחיים, תובנות וחידושים שהוא רוכש ומתפעל מהם.

בישיבה הבחור פגש כל כך הרבה דברים משמעותיים, רגעים מרגשים, - אבל רובם חולפים ונשכחים. ברם, אם יתרגל לעצור פעם ביום או פעם בשבוע ולהסתכל אחורה - ילמד להעריך את הדרך שהוא עובר. ולראות איך הוא גדל ומתפתח.

והדבר הכי חשוב: שזה לא יהפוך לעוד חובה. לא לשאול אותו, לא להעיר לו אם שכח. זו מתנה שלו לעצמו. מקום שבו יאסוף את כל האוצרות הקטנים שפגש בדרך.

הנועם אלימלך בפרשתנו פרשת ראה מגלה את היסוד שעליו בנוי הרעיון הזה:

"אנו אומרים: 'יוצר אור ובורא חושך'."

והיה לו לומר "יצר אור" - לשון עבר, ולא לשון הווה?

אלא האמת הוא: שה' יתברך ברוב רחמי יוצר אור תמיד.

דהיינו: הצדיק ההולך בדרכי ה' באמת ובתמים - אליו נראה ונגלה אור הגנוז.

ובכל יום ויום שהצדיק הולך במדרגה יותר - נתגלה לו האור יותר."

הנועם אלימלך שואל: למה "יוצר" בלשון הווה ולא "יצד" בלשון עבר? כי ה' לא יצר אור פעם אחת - הוא יוצר אור תמיד! כל יום - אור חדש. כל מדרגה - גילוי חדש.

זה בדיוק הרעיון של החוברת: לא לאסוף "מידע" - אלא לתעד את האור החדש שנגלה כל יום. כל שבוע - אור חדש. כל תובנה - "נתגלה לו האור יותר". ה-'חוברת' הוא - מפת האור שנגלה לו.

אמרת לחבר: הבן יקיר שלך נכנס לשיבה גדולה לכמה שנים ויוצא משם בסייעתא דשמיא לחתונתו. ואם השהות בישיבה הנפכה בשבילו למקום בו הוא רוכש את קנייני החיים - במידות, בדרך ארץ, בהקניית ערכים ויסודות החיים - אז כל ההסתכלות שלו אחרת.

ואולי בעוד עשר שנים, כשיפתח את המחברת - הוא יראה לא רק רשימות. הוא יראה את הדרך שבה האישיות שלו נבנתה - שבוע אחרי שבוע. אור אחרי אור. "בכל יום ויום שהולך במדרגה יותר - נתגלה לו האור יותר."

הוספתי עוד הצעה, לא חובה, שבכל כמה חודשים שידווח שמבצע את המשימה יקבל מתנה או כסף לחסכון, בכדי שיהיה לו גם דרבון חיצוני.

"יוצר אור תמיד." כל יום אור חדש. כל שבוע גילוי חדש. והחוברת - היאהאוסף של כל האוצרות לכל החיים.

כתב: שלום מאיר
פרס: אלחנן רייז

הנפש והחינוך

ע"פ התורה

בחירה והתחדשות

ולכן בכל יום יש לבחור אחת מהדרכים. וההתחדשות ניתנה לבני ישראל - כדכתיב: "החודש הזה לכם".

ובחינת "היום" היא ההתחדשות: "אנוכי נתון לפניכם" - וממילא הברכה והקללה נמסרו בידיכם.

השפת אמת מוסיף שכבה: ההתחדשות היא כוח שניתן לישראל. "החודש הזה לכם" - "חודש" - חידוש שלכם! הקב"ה נתן לנו את הכוח להתחדש. וכשהבריא מתחדשת - גם הבחירה מתחדשת. וכשהבחירה מתחדשת - הברכה נמשכת.

העקרון: בחירה והתחדשות, מוטיבציה.

כשמחנך אומר "כולם חייבים" - אין בחירה. אין מוטיבציה. כשהוא אומר "אתם יכולים לבחור" - יש בחירה. ואז יש מוטיבציה.

וכשהוא מוסיף "זה חדש! היום!" - יש גם התחדשות. "מה שהיה אתמול - לא רלוונטי. היום - בחירה חדשה". וזה מה שנותן כוח.

השפת אמת מלמדנו:

א. תן בחירה. אל תכפה. לא "אתם חייבים" - אלא "אנוכי נתון לפניכם" - ואתם בוחרים.

ב. תן התחדשות. "היום" - זה חדש. לא "תמיד, חייבים, אלא זה הזדמנות מיוחדת להיום בלבד".

ג. אל תעשה בהכרח - אלא תעשה מבחירה פנימית - כל מבצע, תוכנית, פעילות - כשהתלמיד בוחר - הוא מתחייב.

ד. הקב"ה נתון כוח כל בוקר. "מחדש בכל יום מעשה בראשית" - ואתה גם תן לתלמיד כוח כל בוקר.

לסיכום:

מוטיבציה לא באה מבחוץ - היא באה מבפנים. "ראה אנוכי נתון לפניכם היום" - "לפניכם" - שלכם. "היום" - חדש.

וכשתלמיד מרגיש שהוא בוחר ולא נכפה, שזה חדש ולא ישן - הוא ירוץ. כי "הקב"ה נתון בחירה חדשה בכל יום" - ואנחנו צריכים לתת לתלמיד את אותו הדבר.

"ראה אנוכי נתון לפניכם היום." בחירה. התחדשות. כל יום. וזו המוטיבציה האמיתית.

באחד מהתת"ם בו ישבתי עם צוות המפקחים, ניסינו לבדוק: כיצד מגבירים מוטיבציה לתלמידים? הציעו הרבה רעיונות וחידושים.

ואז אמרתי: יש עיקרון אחד שמכיל הכל - 'בחירה והתחדשות'. כל דבר שהאדם בוחר לעצמו ומתחדש בו - יש לו מוטיבציה, רצון וכוח לעשותו.

כך צריך לחנך: לתת בחירה ולתת כוח להתחדש. כשרוצים להנחיל, תורה, מבצע, תוכנית, פעילות - חשוב להביא את זה לציבור לא ממקום של הכרח וחובה - אלא ממקום של בחירה והתחדשות.

ופתחנו את השפת אמת בפרשתנו פרשת ראה - ומצאנו שזה בדיוק מה שהתורה אומרת:

כך כותב השפת אמת (ראה תרל"ג):

"ראה אנוכי נתון... היום" - שהבחירה ביד האדם לבחור טוב או רע.

ונראה פירוש "היום": שיש בכל יום בחירה חדשה!

כי אחר שחוטא האדם - מסתלקת הבחירה מהאדם. כמו שאמר: "הרשעים ברשות לבם". ומכל מקום - הקב"ה מחדש בכל יום מעשה בראשית.

ונותן בחירה חדשה לאדם בכל יום - שיוכל להיות טוב מחדש.

כמו שכתוב: "לא יכשל בה - ביום שובו".

שלוש נקודות מדהימות:

א. בכל יום בחירה חדשה. לא בחירה אחת לכל החיים. כל בוקר - בחירה מחדש.

ב. חטא מסלק בחירה. "הרשעים ברשות לבם" - מי שנכשל מאבד את הכוח לבחור. הוא נשלט. לא בוחר.

ג. הקב"ה מחזיר "מחדש בכל יום" - כל בוקר הקב"ה נתון בחירה חדשה. גם אם אתמול נכשלת - היום אתה יכול להיות טוב מחדש.

ומוסיף השפת אמת עוד חידוש (ראה תרל"ד): ההתחדשות ניתנה לישראל

"ראה... היום" - הוא בכל יום ויום. כי הקב"ה מחדש בכל יום מעשה בראשית, וכשנתחדשה הבריא - נמשכת ברכה חדשה.

בנים אתם..

ישבתי עם הורים לגבי ילד עם בעיות התנהגות קלות. להורים קשה מאוד עם התנהגות בנם, והם מנסים ללכת עמו בחזקה ובעוצמה - לפעמים בצורה שאינה הדרך הטבעית בקשר של אב לבן.

זה היה בדיק בפרשת ראה. ואמרתי להם: בואו נתבונן על מה שכתוב - ונלמד מהקב"ה עצמו כיצד הוא מתנהל עם ילדיו.

הפסוק אומר: "בנים אתם לה' אלוהים" (דברים יד, א). והגמרא (קידושין לו:) מביאה מחלוקת יסודית:

רבי יהודה אומר: בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים - אתם קרויים בנים. אתם נוהגים מנהג בנים - אין אתם קרויים בנים.

רבי מאיר אומר: בין כך ובין כך - אתם קרויים בנים.

שתי גישות: רבי יהודה אומר - הבנים תלוי בהתנהגות. נוהגים יפה - בנים. לא - לא בנים. רבי מאיר אומר - "בין כך ובין כך"! גם כשלא נוהגים כבנים - עדיין בנים.

אמרתי להורים: אתם מתנהגים כרבי יהודה. כשהילד מתנהג יפה - "הנה הבן שלנו!" כשלא - "מה קרה לך? אתה לא הילד שלנו!" רבי מאיר אומר: "בין כך ובין כך!" הוא בן. תמיד. גם כשקשה.

האבן עזרא: מבאר כך:

"טעם 'בנים' - אחר שתדעו שאתם בנים לשם, והוא אוהב אתכם יותר מהאב לבן.

אל תתגורדו על כל מה שיעשה - כי כל אשר יעשה לטוב הוא.

ואם לא תבינוהו - כאשר לא יבינו הבנים הקטנים מעשה אביהם. רק יסמכו עליו - כן תעשו גם אתם."

האבן עזרא מגלה: "אוהב אתכם יותר מהאב לבן" - הקב"ה אוהב אותנו יותר ממה שאב אוהב את בנו! "יותר!" ואם הבן לא מבין מה האב עושה - "כאשר לא יבינו הבנים הקטנים מעשה אביהם - רק יסמכו עליו".

אמרתי להורים: שימו לב - זה עובד לשני הכיוונים. כמו שאתם לא תמיד מבינים מה הקב"ה עושה - כך הילד שלכם לא תמיד מבין מה אתם עושים. אבל הוא סומך עליכם - בתנאי שהוא מרגיש שאתם אוהבים אותו "יותר מאב לבן".

העבודת ישראל מוסיף משל מופלא: "בנים אתם... ובן בחר ה' להיות לו לעם סגולה".

כי "סגולה" היא "סגול" - שעל ידי ישראל נעשה הקב"ה בחינת... משתעשע בהם.

כמו האב שנטל התינוק בין שתי ידי. כן צורת סגול" - שתי נקודות הם בחינת שתי ידיים, והשלישית - כאשר ישא האומן את היד.

ובטעמים וגנינות נקרא "סגולתא" - והוא תענוג יותר: כשאב מתענג עם בנו, ומגביהו, ומנטל, ומנשאו על ראשו, ומתענג בו.

משל נפלא: הסגול" - שלוש נקודות. שתיים למטה - שתי ידי האב. אחת למעלה - התינוק שמורם. האב מגביה את בנו, מנשאו על ראשו, ומתענג בו!

"סגולתא" בטעמים - תענוגו לא חובה. לא אחריות. תענוגו! הקב"ה מתענג בילדיו - ואב צריך להתענג בילדו. גם כשקשה. גם כשיש בעיות.

הילקוט שמעוני מביא: אמר רבי שמעון בן יוחאי: ראה בכמה לשונות חיבב הקב"ה!

קרא אותן "בנים". וחזר וקרא אותם "עם קדוש". ושלש פעמים ייחד שמו עליהן בפרשה זו:

"בנים אתם לה' אלוהים" / "כי עם קדוש אתה לה'" / "ובן בחר ה' אלוהין"

אמר להם הקב"ה לישראל: בעולם הזה בחרתי בכם וייחדתי שמי עליכם. לעתיד לבוא - אני בכבודי מתהלך ביניכם!

שלשה שמות של חיבה: "בנים" - קשר טבעי, בלתי ניתן לניתוק. "עם קדוש" - מעמד מיוחד, קדושה מובנית. "בן בחר" - בחירה מתוך רצון - לא מתוך חובה. הקב"ה בחר בנו -

גם כשאנחנו קשים. הבני יששכר מבאר כך:

על פי הדין לא מהני תשובה, דקיימא לן: מלך שמחל על כבודו - אין כבודו מחול.

אבל להיות שישאל הם כביכול עמוסים מני בטן ונקראים בנים: כדכתיב "בנים אתם לה' אלוהים" - והקב"ה למאב.

וקיימא לן: אב שמחל על כבודו - כבודו מחול!

חידוש עצום: מלך שמחל - כבודו לא מחול. אבל אב שמחל - כבודו מחול! הקב"ה הוא גם מלך וגם אב. כמלך - לא יכול למחול. אבל כאב - מחול!

"בנים אתם" - הקב"ה מתנהג אתכם כאב, לא כמלך. ואב - מחול.

חמש יסודות מ"בנים אתם": א. "בין כך ובין כך" (ר' מאיר). הוא בן - תמיד. גם כשקשה. הקשר לא משתנה.

ב. "אוהב יותר מאב לבן" (אבן עזרא). הקב"ה אוהב אותנו יותר. ואנחנו - צריכים לאהוב את ילדיו יותר.

ג. "מתענג בו" (עבודת ישראל). הקשר הוא לא רק אחריות - הוא תענוג! "מגביהו ומנשאו על ראשו ומתענג בו".

ד. "שלשה לשונות חיבה" (ילקוט). בנים - עם קדוש - בחר. לא פעם אחת - שלוש!

ה. "אב שמחל - כבודו מחול" (בני יששכר). מלך לא מחול. אבא - כן! תהיה אבא, לא מלך.

אמרתי להורים: אתם מתנהגים כמלך - תתנהגו כאבא. מלך לא מחול. אבא מחול. מלך דורש כבוד. אבא נותן חיבוק. מלך מעניש. אבא מגביה על ראשו ומתענג.

הילד שלכם "בן". "בין כך ובין כך". גם כשקשה. והקשר הזה - "בנים אתם" - הוא לא תלוי בהתנהגות. הוא תלוי באהבה. "והוא אוהב אתכם יותר מהאב לבן" - ואתם? תאהבו כמוהו.

"בנים אתם". לא עובדים. לא עבדים. לא תלמידים. בנים. ובן - תמיד בן.

השאלה?

"יצאתי בבין הזמנים מהמסלול. הסדרים שלי השתנו, ההרגלים התפוררו. כיצד אני חוזר?"

התשובה!

לפני שנענה "איך חוזרים" - צריך לשאול שאלה אחרת: האם ה"מסלול" הוא העיקר? על כך עונה הנועם מגדים בדברים חדים ומפתיעים:

נועם מגדים, פרשת כי תשא:

כתוב בפרשת ראה "לא תעשון כן לה' אלוהים" (דברים יב, ד).

יש אדם שמחזיק בעובדא אחת בקבע - כמו תענית בכל יום, או טבילה בכל יום, וכדומה.

ובאם לא יעשה דבר זה לפעמים - הוא בעיניו כמתעתע. כי כבר נשרש בלבו שעובדא זו מביאה לו היראה והקדושה.

ובאמת לא כן הדרך האמיתית - שהרי זה עובד לעובדא זו! ובאמת... הכל מה'!

ופעמים נותן קדושה על ידי תענית. ולפעמים דווקא אם אכל ושתה - אז טוב לו

וזהו: "לא תעשון כן" - רוצה לומר: דווקא 'כן'! - וזה שורש גדול בעבודת ה'.

מה זה אומר?

הנועם מגדים מגלה שורש גדול: מי שמחזיק בשגרה מסוימת ומרגיש שבלעדיה הוא "כמתעתע" - הוא עובד את השגרה, לא את ה'!

"כעובד לעובדא זו" - העובדא (השגרה, ההרגל, המסלול) הפכה לאלוה! במקום לעבוד את ה' - עובד את ההרגל.

ואז הוא אומר את המשפט שהופך הכל: "הכל מה'". ופעמים - על ידי תענית. ולפעמים - דווקא אם אכל ושתה. לפעמים הקדושה באה מהשגרה. ולפעמים - דווקא מהיצאה מהשגרה!

התשובה לשאלתך:

א. אל תעבוד את המסלול. השאלה היא לא "איך חוזרים למסלול" - אלא "איך חוזרים לה'". המסלול הוא כלי - לא מטרה.

ב. לפעמים יש לצאת. "פעמים דווקא אם אכל ושתה - אז טוב לו". לא כל קדושה באה מהסגפנות. לפעמים היא באה מהמנוחה.

ג. חזור - לא ל"כן". חזור לה'. לא חוזרים לאותו הרגל ישן - אלא לעבודת ה' מחדש. "לא תעשון כן" = לא דווקא "כן".

ד. "שורש גדול בעבודת ה'": הגמישות היא לא במסלול - אלא בחיבור לה'. וה' - לפעמים מוביל דרך אחת, ולפעמים דרך אחרת.

אמרתי לשואל: אתה לא "יצאת מהמסלול" - אתה יצאת מהרגל. ההרגל הוא לא ה'. ה' נמצא גם בבין הזמנים. גם כשאין תענית, גם כשלא טבלת, גם כשלא למדת כרגיל. "הכל מה'" - גם המנוחה, גם ההפסקה, גם השינוי.

ועכשיו, כשחוזרים - אל תחזור ל"כן". אל תחזור לאותו הרגל ישן. חזור לה'. תשאל: 'מה ה' רוצה ממני עכשיו?' - לא 'מה המסלול שלי?' "לא תעשון כן" - לא דווקא כן! אולי ה' רוצה ממך עכשיו דרך חדשה.

"לא תעשון כן לה' אלוהים". אל תעבוד את ה"כן". תעבוד את ה'. והוא יראה לך את הדרך - גם אם היא שונה ממה שהיית.

לב הבחור

משפיעים אישיים וקבוצתיים

להתאמת משפיעי פל" - 053-3120261

לב הילד

מרכזי קידום אישי בתתי"ם

פל" - 050-4150217

ייעוץ וליווי חינוכי ניהולי

למערכות חינוך, תתי"ם וישיבות

פל" - 053-3101081

י"ל ע"י מפעל האירה' בראשות המחנך הרב אלחנן רייזמן - לקבלת העלון, תגובות, הארות נא לשלוח מייל: m025667066@gmail.com

אתר: ahira.org

02-566-7066 דוא"ל: info@ahira.org

האירה

אור לכל אחד